

DANMARKS NATIONALBANK

26. FEBRUAR 2020 — NR. 3

Der bliver længere mellem kontantbetalinger

Stadig flere danskere fravælger kontanter som betalingsmiddel, og meget tyder på, at den tendens vil fortsætte i fremtiden. Et samfund helt uden kontanter ligger dog ikke i kortene inden for en overskuelig fremtid.

34 pct.

af danskerne har ingen kontanter på sig til betalinger. Det er mere end en fordobling siden 2017.

[Læs mere](#)

27 mia. kr.

blev der betalt for med kontanter mellem private sidste år. Det svarer til 36 pct. af alle kontantbetalinger i 2019.

[Læs mere](#)

Kun 2 ud af 10

betalinger blandt de ældste danskere blev foretaget med kontanter. Det er en tydelig adfærdændring.

[Læs mere](#)

Få kontanter

i samfundet betyder ikke et samfund helt uden kontanter inden for en overskuelig fremtid.

[Læs mere](#)

En tredjedel af danskerne har ingen kontanter på sig til betalinger

Sidste år havde 34 pct. af danskerne typisk ingen kontanter på sig til løbende betalinger. Især blandt de yngre danskere var det helt almindeligt ikke at have kontanter på sig, jf. figur 1. Det viser Nationalbankens seneste undersøgelse af de danske husholdningers betalingsvalg fra andet halvår 2019, jf. boks 1.

Niveauet er udtryk for et markant adfærdsskifte de seneste år, hvor mange er gået fra at have få kontanter på sig til typisk ingen kontanter. Andelen af danskere helt uden kontanter til betalinger er mere end fordoblet – fra 16 pct. i 2017 til 34 pct. i 2019, jf. figur 2. Fordoblingen svarer til, at næsten hver femte har lagt kontanterne på hylden de sidste to år.

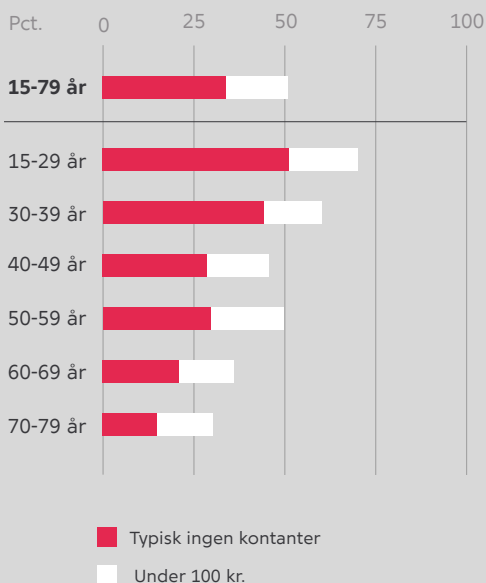
Tendensen til helt at fravælge at have kontanter på sig til betalinger er bredt funderet på tværs af alle aldersgrupper. Det gælder også blandt de ældre over 70 år, hvor mere end hver tiende helt har fravalgt at have kontanter på sig til betalinger siden 2017.

Danskerne havde i gennemsnit 297 kr. i deres pung, tasker og lommer til betalinger sidste år. Kun en mindre gruppe på 8 pct. af befolkningen havde mere end 1.000 kr. på sig til betalinger.

Figur 1

Danskerne har få kontanter på sig til betalinger – især de yngre danskere

Hvor mange kontanter har du typisk til løbende brug og betalinger?

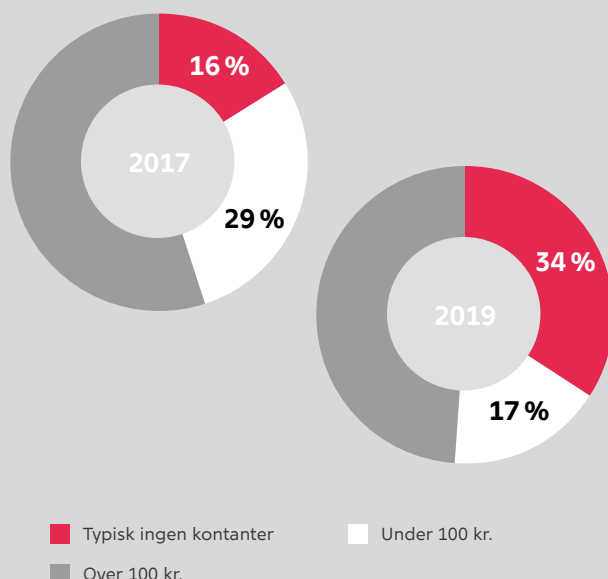

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Figur 2

Andelen af danskere uden kontanter til betalinger er mere end fordoblet på 2 år

Hvor mange kontanter har du typisk til løbende brug og betalinger?

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Nationalbankens undersøgelse af de danske husholdningers betalingsvalg

Boks 1

Nationalbanken har i samarbejde med Kantar Gallup undersøgt de danske husholdningers betalingspræferencer, herunder deres brug af kontanter. Undersøgelsen er foretaget i andet halvår 2019 og er baseret på besvarelser fra 1.136 repræsentativt udvalgte danskere i alderen 15-79 år.¹

De udvalgte danskere har udfyldt en betalingsdagbog med deres betalinger over en hel dag. For hver betaling har respondenterne oplyst en række informationer, herunder typen af betaling, fx kontanter eller betalingskort.²

I tillæg til betalingsdagbogen har respondenterne besvaret en række spørgsmål om betalingspræferencer og kontanter, fx om deres foretrukne betalingsløsninger i fysisk handel. Betalingsdagbogen og øvrige oplysninger i undersøgelsen er indhentet over en måned fra 19. august til 22. september 2019.

Undersøgelsens usikkerhed er +/- 3 procentpoint ved spørgsmål med udgangspunkt i hele stikprøven. Usikkerheden er større ved opdeling på aldersgrupper og delspørgsmål, hvor antallet af besvarelser er lavere.

1. Aldersgruppen antages at repræsentere alle danskernes betalinger foretaget sidste år, hvorfor betalinger af danskere uden for det angivne aldersinterval ikke er inkluderet i analysen.
2. Undersøgelsen inkluderer også mobilbetalinger, overførsler og andre typer af transaktioner til private, fx gaver.

Hver 6. betaling i fysisk handel blev foretaget med kontanter i 2019

Kontanter fylder mindre, når der skal betales for varer og tjenesteydelser i butikkerne. Nationalbanken har gennem en årrække undersøgt danskernes brug af kontanter, og siden 2009 er antallet af kontantbetalinger i fysisk handel faldet fra ca. 786 mio. stk. til ca. 342 mio. i 2019. Dermed blev 16 pct. af betalingerne i fysisk handel foretaget med kontanter sidste år, svarende til hver 6. betaling, jf. figur 3.¹ Til sammenligning var næsten halvdelen af betalingerne i fysisk handel med kontanter i 2009.

Især de seneste år er udviklingen gået stærkt. For det første er antallet af betalinger med kontanter i fysisk handel faldet fra 23 pct. til 16 pct. af betalingerne fra 2017 til 2019. For det andet er den samlede værdi af betalinger med kontanter i fysisk handel faldet over 40 pct. til ca. 49 mia. kr. Det betyder, at betalinger foretaget med kontanter i 2019 kun udgjorde 10 pct. af den totale transaktionsværdi i fysisk handel. Det er imidlertid ikke bare antallet af betalinger, der er faldet. Den gennemsnitlige størrelse af en betaling foretaget med kontanter er

ligeledes reduceret betydeligt fra 2017 til 2019, jf. tabel 1 i tabelannekset.

De ældste har drevet udviklingen de seneste år

Der er forskel på de yngre og de ældre danskernes brug af kontanter, men tendensen til at bruge færre kontanter ses i alle aldersgrupper. Især de ældste danskere har reduceret brugen af kontanter de seneste år: Blandt de 70-79-årige blev 40 pct. af betalingerne foretaget med kontanter i 2017. Det tal blev næsten halveret til 22 pct. i 2019, jf. figur 4.

Til sammenligning faldt andelen af betalinger med kontanter i fysisk handel fra 9 pct. til 4 pct. blandt de 15-29-årige. De unge fravælger altså kontanter til betalinger i butikkerne, men det er en adfærdændring blandt de ældste borgere, der har drevet udviklingen siden 2017.

Kontanter fravælges især til større betalinger

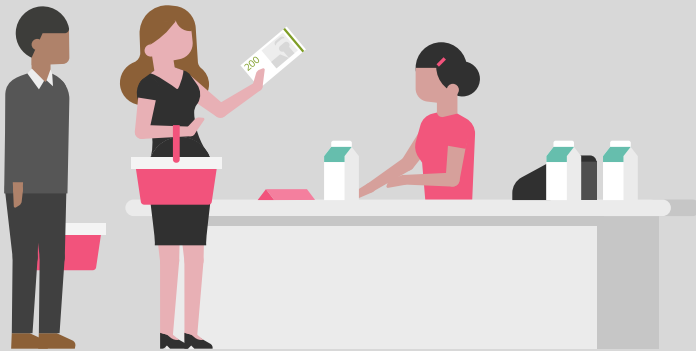
Deltagerne i undersøgelsen er også blevet spurgt om deres foretrukne betalingsvalg ved forskellige be-

¹ I analysen inkluderer fysisk handel alle fysiske salgssteder, betjening ved kassen i en bank eller på posthuset samt selvbetjeningsmiljøer, fx en billetautomat.

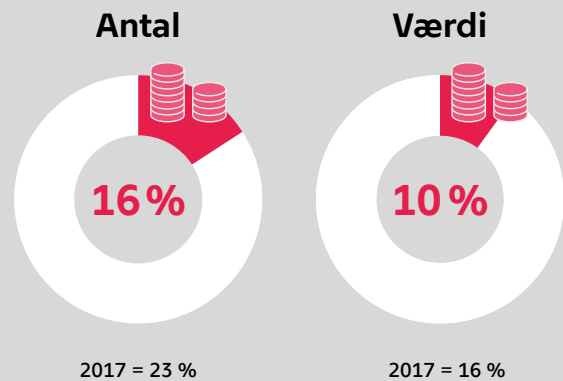
Figur 3

1 ud af 6 betalinger i fysisk handel blev foretaget med kontanter i 2019

Andelen af de samlede betalinger i fysisk handel foretaget med kontanter

Kilde: Danmarks Nationalbank.

talingsituationer i fysisk handel. Her viser undersøgelsen, at præferencen for at betale med kontanter i høj grad afhænger af beløbets størrelse.

Ifølge undersøgelsen havde 38 pct. af danskerne i 2019 kontanter som en af deres foretrukne betalingsformer ved en betaling på 50 kr. i fysisk handel. Ved større beløb, fx 500 kr., var andelen reduceret til 16 pct.

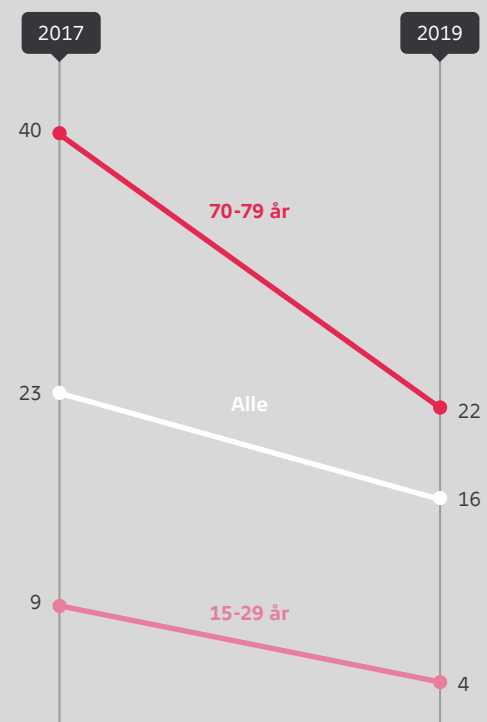
Omvendt foretrak 8 ud af 10 at anvende et betalingskort ved betalinger i fysiske forretninger, uafhængigt af beløbsstørrelsen. Kontanter anses dermed, ifølge undersøgelsen, som mindre attraktive end betalingskort – især ved større betalinger i fysisk handel.

Undersøgelsen viser endvidere, at antallet af danskere, som foretrækker kontanter til at betale med, er faldet siden 2017. Det gælder på tværs af alle beløbsstørrelser og især for mindre betalinger. Andelen af danskere, der angav kontanter som et af deres to foretrukne betalingsmidler, var i 2019 reduceret med ca. 25 pct. ved betalinger på 50 kr. i fysisk handel. Det er et resultat af, at både de yngre og de ældre i højere grad end tidligere foretrækker andre betalingsløsninger frem for kontanter.

Figur 4

Færre anvender kontanter i butikkerne – især de ældste danskere har ændret adfærd

Andelen af de samlede betalinger i fysisk handel foretaget med kontanter

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Konter anvendes også til betalinger mellem privatpersoner

Konter spiller også en rolle, når privatpersoner betaler til hinanden. Undersøgelsen viser, at den samlede værdi af betalinger med konter mellem privatpersoner sidste år løb op i 27 mia. kr. Det svarer til 36 pct. af den samlede værdi for betalinger foretaget med konter i 2019.

En stor del af transaktionerne foretaget med konter mellem privatpersoner var gaver og lømmepenge. De udgjorde 42 pct. af den samlede transaktionsværdi på 27 mia. kr., jf. figur 5. Herudover udgjorde betalinger mellem private 32 pct. af den samlede transaktionsværdi, mens de resterende 26 pct. blev brugt til regningsdeling, lån mv. Konter anvendes dermed til en bred vifte af betalinger mellem privatpersoner.

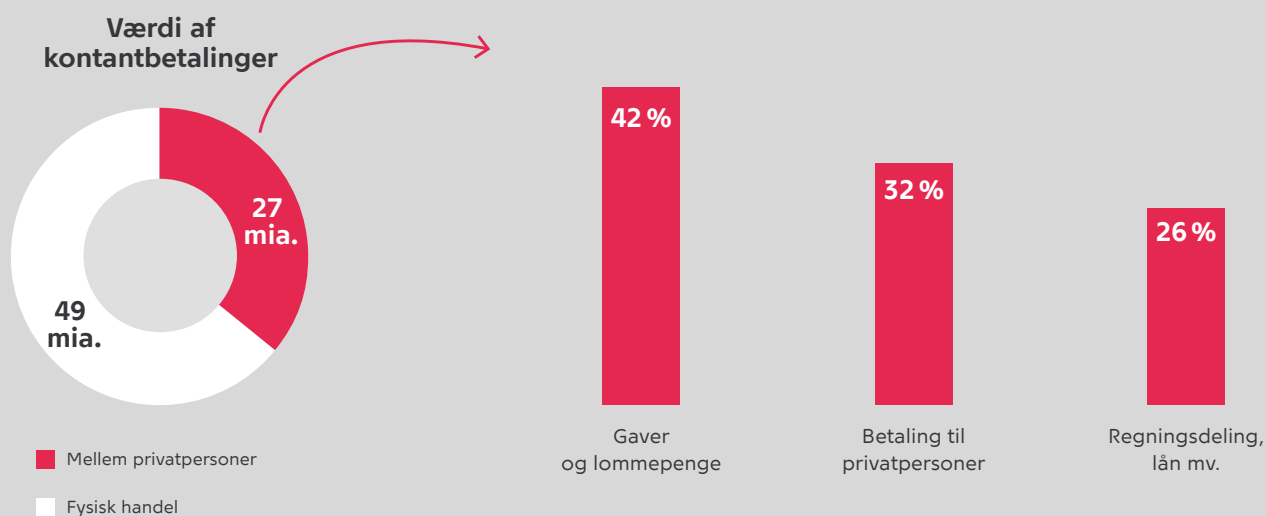
Undersøgelsen viser, at konter spiller en større rolle ved betalinger mellem private end i fysisk handel. Hvor hver sjette betaling i fysisk handel blev

foretaget med konter, blev ca. hver tredje betaling mellem private foretaget med konter i 2019.

Samlet set blev der foretaget ca. 120 mio. betalinger med konter mellem privatpersoner sidste år. Betalingerne havde en gennemsnitlig værdi på 226 kr. pr. betaling, og især gaver trak gennemsnittet op. De resterende betalinger mellem private var kontooverførsler via netbank samt mobilbetalinger.

Figur 5

Konter anvendes til flere formål mellem privatpersoner

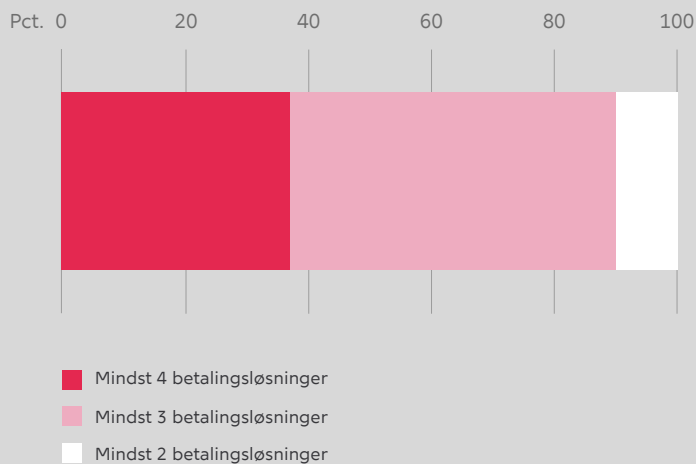
Anm: Fordelt på antal transaktioner udgjorde gaver og lømmepenge, betaling til privatpersoner samt regningsdeling, lån mv. henholdsvis 39, 27 og 34 pct. i 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Figur 6

9 ud af 10 danskere har mindst 3 betalingsløsninger til rådighed ud over kontanter

Elektroniske betalingsløsninger til rådighed blandt danskerne

Anm: Betalingsløsningerne er opdelt i 4 kategorier: Betalingskort, MobilePay, øvrige mobilbetalingsløsninger samt kontooverførsler. Betalingskort angives som en betalingsløsning, uanset hvor mange betalingskort man har. Det samme gælder øvrige mobilbetalingsløsninger. Personer med mindst 3 betalingsløsninger har derfor mindst et betalingskort, mindst en mobilbetalingsløsning samt mulighed for at foretage en kontooverførsel.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Nye elektroniske betalingsløsninger gør kontanter mindre attraktive

Over en årrække har danskerne fået nye alternativer til kontanter, når de skal betale for varer i en butik eller til en privatperson. Alternativer, som danskerne har taget til sig. Det gælder også de nye betalingsløsninger på mobilen.

Ifølge undersøgelsen havde 9 ud af 10 danskere mindst 3 elektroniske betalingsløsninger til rådighed sidste år til at betale med i butikker eller til privatpersoner, jf. figur 6. Betalingsløsningerne dækker i langt de fleste tilfælde over et eller to betalingskort, MobilePay samt kontooverførsler via net- eller mobilbank.²

Undersøgelsen viser også, at næsten 4 ud af 10 havde mindst 4 betalingsløsninger til rådighed. Den fjerde betalingsløsning består af øvrige mobilbetalingsløsninger og omfatter Dankort app, Apple Pay, Google Pay og PayPal. Det er en af disse løsninger, som danskerne typisk har til rådighed ud over MobilePay, betalingskort og kontooverførsler.

De enkelte betalingsløsningers betydning for reduktionen i brugen af kontanter varierer på tværs af fysisk handel og mellem private. For at elektroniske løsninger kan fungere som substitutter for kontanter, skal løsningen være udbredt blandt både brugere

² Alle danskere har som udgangspunkt ret og adgang til en betalingskonto med mulighed for at foretage en kontooverførsel. Kontooverførsler tilføjes derfor til rækken af betalingsløsninger, danskerne har til rådighed. Løsningen er ikke udbredt i fysisk handel, men bruges ofte til større overførsler mellem private.

og betalingsmodtagere. Det er ikke nok, at løsningen er udbredt hos enten brugeren eller modtageren.

Mobilbetalingsløsninger som Apple Pay og MobilePay er gode eksempler på løsninger med forskellig udbredelse og anvendelse. Apple Pay kan anvendes i langt hovedparten af de fysiske forretninger,³ men udbredelsen blandt brugerne er på tidspunktet for undersøgelsen relativt begrænset. Omvendt er udbredelsen af MobilePay blandt brugerne meget stor, mens udbredelsen i de fysiske butikker er mere moderat.

Samlet set tegner undersøgelsen et billede af, at de elektroniske alternativer har reduceret brugen af kontanter. Det understøttes bl.a. af, at de danskere som har MobilePay til rådighed, i langt mindre omfang bruger kontanter til at betale med end den resterende del af befolkningen. Det gælder både i butikkerne og mellem private.⁴ Samme tendens ses for øvrige mobilbetalingsløsninger i fysisk handel.

Nye løsninger dækker danskernes behov

Udbredelsen af de forskellige elektroniske betalingsløsninger er bredt funderet i befolkningen, og langt hovedparten af danskerne har et meget positivt syn på udbuddet af betalingsløsningerne, jf. figur 7.

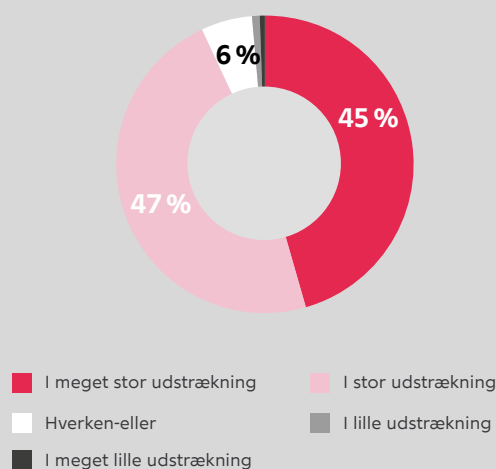
Over 90 pct. af undersøgelsens deltagere udtrykker, at de i stor eller meget stor udstrækning er tilfredse med udbuddet af de eksisterende betalingsløsninger ud over kontanter. Denne tilfredshed gælder på tværs af aldersgrupper med de yngre danskere som mest positive over udbuddet. Mere end 50 pct. af deltagerne under 40 år angav i undersøgelsen, at de elektroniske betalingsløsninger i meget stor udstrækning dækker deres behov.

Kun få danskere er i lille eller meget lille udstrækning tilfredse med udbuddet af de eksisterende betalingsløsninger ud over kontanter, svarende til 2 pct. af den samlede befolkning i 2019.

Figur 7

Danskerne er tilfredse med udbuddet af betalingsløsninger ud over kontanter

I hvilken udstrækning synes du, at de betalingsmetoder, der eksisterer i dag, ud over kontanter, opfylder dine behov?

Anm: Andelen af danskere, som i lille eller meget lille udstrækning var tilfredse med udbuddet af betalingsløsninger, ud over kontanter, udgjorde 2 pct. i 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank

Udbredelsen af de elektroniske betalingsløsninger har også medvirket til, at kun 2 pct. af danskerne, ifølge undersøgelsen, har stået i en situation, hvor de ikke kunne betale med andet end kontanter i fysisk handel. De nye betalingsløsninger dækker dermed i langt de fleste tilfælde danskernes behov ved betalinger.

³ Apple Pay kan anvendes i butikker, der modtager internationale betalingskort med kontaktløs funktion, fx Visa og MasterCard.

⁴ Danskere med MobilePay til rådighed betaler 14 pct. af deres samlede betalinger i fysisk handel med kontanter. For danskere uden MobilePay blev 35 pct. af betalingerne i fysisk handel foretaget med kontanter.

Udviklingen i brugen af kontanter til betalinger er drevet af efterspørgslen

Butikker i Danmark er som hovedregel forpligtet til at tage imod kontanter, se boks 2. Undersøgelsen viser da også, at hovedparten af danskerne aldrig har oplevet, at det var svært at få lov til at betale med kontanter i en forretning. Langt størstedelen af butikkerne modtager i dag også en bred vifte af elektroniske betalingsløsninger. Kontanter er dermed ikke længere det eneste betalingsmiddel, der accepteres bredt ude i detailhandlen.⁵

Sammenlignet med de elektroniske betalingsløsninger er kontanter blevet relativt langsommere at betale med de senere år. Samtidig har øget sikkerhed omkring kontanter i flere situationer ændret måden, betalingen sker. Fx har flere butikker implementeret lukkede kassesystemer til kontantbetalinger. Det afspejles i undersøgelsen, hvor færre angiver, at kontanter anses for at være hurtige at betale med. Siden 2017 er andelen af danskere, der mener, det går hurtigt at betale med kontanter reduceret med 35 pct.

Danskerne kan, ifølge undersøgelsen, frit vælge mellem at betale med kontanter eller elektroniske betalingsløsninger. Det faldende brug af kontanter til at betale med er dermed et udtryk for, at borgerne fravælger kontanterne. Udviklingen er dermed drevet af et fald i danskernes efterspørgsel efter kontanter til at betale med, som følge af deres tilvalg af nye elektroniske alternativer på betalingsmarkedet.

Det er Nationalbanken, som udsteder sedler og mønter, se boks 3. Nationalbanken forventer, at brugen af kontanter som betalingsmiddel vil fortsætte med at falde, da en stadig større andel af befolkningen fravælger kontanter.

Kontanter anvendes dog fortsat til at betale med, især mellem private, og mere end hver fjerde dansker havde i 2019 fortsat en opsparing i kontanter. Nationalbanken ser dermed ikke et samfund helt uden kontanter inden for en overskuelig fremtid.

⁵ Ifølge undersøgelsen mente 21 pct. af danskerne, at den største fordel ved kontanter var, at de accepteres overalt. Det tal var 37 pct. i 2017.

Kontantpligten i Danmark

Boks 2

Den danske betalingslovgivning er funderet i EU's direktiv om betalingstjenester. I dansk lovgivning er der dog en særregel, som forpligter betalingsmodtagere til at modtage kontanter i en række betalingssituationer.

Kontantpligten indebærer, at fysiske forretninger ikke kan afvise kontanter, hvis forretningen er bemanded og modtager elektroniske betalingsinstrumenter, fx betalingskort. Fjernhandel, herunder internethandel, og ubemandede selvbetjeningsmiljøer, fx ubemandede benzinstationer, er ikke underlagt kontantpligten. Derudover gælder også andre undtagelser for kontantpligten.¹

Med implementering af "lov om betalinger"², der trådte i kraft 1. januar 2018, vil bemandede forretninger ikke længere være forpligtet til at modtage kontanter fra kl. 22 til kl. 06. I områder med forhøjet risiko for røveri gælder forpligtelsen til at modtage kontanter ikke fra kl. 20. Erhvervsministeren kan dog fastsætte regler om, at bestemte typer betalingsmodtagere, fx døgnapoteker, altid er forpligtet til at modtage kontanter.

1. Hvidvaskloven indeholder et forbud for forretningsdrivende mod at modtage kontantbetalinger på mere end 50.000 kr. Samtidig har ingen betalingsmodtager ifølge møntloven pligt til i én betaling at modtage mere end 25 mønter af hver enhed. Det vil sige fx maksimalt 25 stk. 1-kroner.
2. *Bekendtgørelse af lov om betalinger*, jf. LBK nr. 1024 af 03/10/2019 ([link](#)).

Produktion af kontanter

Boks 3

Nationalbanken er udstedende myndighed med ansvar for sedlers og mønters fremstilling, sikkerhed og udformning. Det fremgår af Nationalbankloven af 1936.

Produktionen af sedler og mønter foregik i Nationalbankens bygning indtil udgangen af 2016, men er i dag outsourcet til eksterne leverandører i henholdsvis Frankrig og Finland. Det skyldes blandt andet faldende efterspørgsel efter nye sedler og mønter.

Produktionen af nye danske mønter varetages af Mint of Finland, hvor de første mønter fra 2017 er sat i omløb. De nye sedler fra seddeltrykkeriet Oberthur Fiduciaire SAS i Frankrig forventes at komme i omløb i 2020 og indeholder en række opdateringer af sikkerhedselementerne i forhold til den eksisterende seddelserie fra 2009.¹

1. Pressemeddelelse, Danmarks Nationalbank, 21. februar 2018 ([link](#)).

Tabelanneks – kontanter

Kontantbetalinger i fysisk handel 2009-19

Tabel 1

	2019	2017	2009 ¹
Antal kontantbetalinger (mio. stk.)	341,8	454,5	786,3
Værdi kontantbetalinger (mia. kr.)	48,7	82,5	150,5
Kroner pr. betaling (gennemsnit)	142,5	181,5	191,4
Andel af det samlede antal betalinger (pct.)	16	23	48
Andel af den samlede værdi af betalinger (pct.)	10	16	36

¹ Danmarks Nationalbank, *Omkostninger ved betalinger i Danmark*, december 2011 ([link](#)).

Anm.: Fysisk handel inkluderer alle fysiske salgssteder, betjening ved kassen i en bank eller på posthuset samt selvbetjeningsmiljøer, fx en billet-automat. Værdien af kontantbetalingerne og den gennemsnitlige betaling er angivet i løbende priser.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Kontantbetalinger som andel af det samlede antal betalinger fordelt på alder

Tabel 2

pct.	15-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	15-79 år
Andel af de samlede betalinger i fysisk handel (2019)	4	17	12	19	24	22	16
Andel af de samlede betalinger i fysisk handel (2017)	9	20	24	28	26	40	23

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Andel af danskere uden kontanter på sig til betalinger fordelt på alder

Tabel 3

pct.	15-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	15-79 år
Danskere uden kontanter på sig til betalinger (2019)	51	45	29	30	21	15	34
Danskere uden kontanter på sig til betalinger (2017)	28	27	11	13	7	4	16

Kilde: Danmarks Nationalbank.

OM ANALYSE

Som en konsekvens af Nationalbankens rolle i samfundet udarbejdes analyser af økonomiske og finansielle forhold.

Analyserne udkommer løbende og omfatter bl.a. vurderinger af den aktuelle konjunktursituation og den finansielle stabilitet.

Analysen består af en dansk og engelsk version. I tilfælde af tvivl om oversættelsens korrekthed gælder den danske version.

DANMARKS NATIONALBANK
HAVNEGADE 5
1093 KØBENHAVN K
WWW.NATIONALBANKEN.DK

Redaktionen er afsluttet
7. februar 2020

Jakob Mølgaard Heisel
Retail Payments Expert
FINANSIEL STABILITET

**DANMARKS
NATIONALBANK**